

З ІСТОРІЇ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ РАДІОЕЛЕКТРОНІКИ

Даценко В. О.

Науковий керівник – к. іст. н., доц. Бадєєва Л. І.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (063) 978-37-29)

E-mail: vadym.datsenko@nure.ua

Автор розкриває історію заснування Харківського національного університету радіоелектроніки (ХНУРЕ), висвітлює його шлях від інженерно-будівельного інституту до одного з провідних науково-освітніх центрів України в галузі інформаційних технологій та радіоелектроніки. Показано важлива роль у підготовці фахівців для високотехнологічних галузей, таких як комп'ютерні науки, кібербезпека та телекомунікації.

Ключові слова: ХНУРЕ, Харків, історія університету, радіоелектроніка, комп'ютерні науки, освіта, наукові дослідження.

Харківський національний університет радіоелектроніки є одним з провідних вищих навчальних закладів не лише Харкова, а всієї України. Історію університету вивчали М. Ф. Бондаренко, Ю. М. Олександров, В. І. Булах, М. П. Кухтін, В. Д. Остроухов та ін. Автор ставить за мету – показати становлення та поступовий розвиток університету до сьогодні.

Харківський національний університет радіоелектроніки (ХНУРЕ) має багату історію, яка почалася ще 1930 року, коли було створено Харківський інженерно-будівельний інститут до народження якого доклав чимало своєї невичерпної енергії славетний харківський зодчий, академік архітектури Олексій Миколайович Бекетов. Спочатку цей заклад був орієнтований на підготовку інженерів-будівельників для промислових потреб країни. Однак з розвитком науки і техніки, зокрема радіоелектроніки, змінювались і потреби суспільства в спеціалістах нового профілю.

У 1944 році наш навчальний заклад був реорганізований у Харківський гірничо-індустріальний інститут (ХГІІ). Поряд із підготовкою фахівців у галузі будівництва та експлуатації шахтного обладнання, інститут активно брав участь у відновленні промислових потужностей Донбасу. ХГІІ надавав вагому допомогу у питаннях використання будівельних матеріалів, організації роботи промислового транспорту, архітектури та виконанні гірничих робіт.

З часом зростала потреба в підготовці фахівців у гірничій галузі, і з 1947 року Харківський гірничо-індустріальний інститут став суто гірничим закладом. У його структурі сформувалися основні факультети, які включали: шахтобудівний, гірничий, гірничо-електромеханічний, промислового транспорту. Таким чином, Харківський гірничо-індустріальний інститут став важливим центром підготовки спеціалістів для цієї ключової галузі в Україні.

Вперше в СРСР Харківський гірничий інститут став випускати спеціалістів з автоматизації гірничих підприємств. У 1957/58 навчальному році розпочалася підготовка гірничих інженерів-енергетиків з автоматизації, а через

два роки здійснений перший випуск 28 гірничих інженерів в галузі рудникової автоматики і телемеханіки. Серед них Валентин Вікторович Свиридов – майбутній ректор Харківського інституту радіоелектроніки.

Уже тоді для Харківського гірничого інституту стали актуальними розробки схем і засобів автоматизації, телемеханіки виробничих процесів, машин, механізмів та зв'язку на вугільних шахтах.

Серед відомих випускників ХГІ Володимир Антонович Івашко, Юрій Михайлович Воеводін, Микола Степанович Болотських, Юрій Іванович Стадниченко, Леонід Сергійович Татаренко.

У 1962 році у зв'язку зі зростанням потреби спеціалістів з радіоелектроніки й електронної техніки на базі ХГІ був створений Харківський інститут гірничого машинобудування, автоматики й обчислювальної техніки. Тоді ж були утворені два нові факультети: радіотехнічний та автоматизації виробничих процесів у гірничій промисловості. В складі радіотехнічного факультету створено першу кафедру нового профілю – обчислювальної техніки та промислової електроніки.

1966 року інститут було реорганізовано в Харківський інститут радіоелектроніки, що стало важливим етапом у його історії. Зміна профілю навчального закладу сприяла розвитку нових спеціальностей, пов'язаних із електронікою, телекомунікаціями та комп'ютерною технікою.

У ХІРЕ активно проводяться наукові дослідження. Вчені кафедри основ радіотехніки під керівництвом професора Б.Л. Кащєєва розробили унікальний високочутливий комп'ютеризований комплекс апаратури «МАРС» – метеорну автоматизовану радіолокаційну станцію, створено електронний орбітальний каталог 250 000 радіометеороїдів (1992–1998). Слід відзначити великий вклад Заслуженого діяча науки, доктора технічних наук Б. Л. Кащєєва в розвиток вітчизняної науки. Він був членом Міжнародного астрономічного союзу, почесним членом Української астрономічної асоціації, головою метеорної секції Міжвідомчого геофізичного комітету при Президії АН СРСР, делегатом і учасником міжнародних наукових конференцій та асамблей, співавтором 11 монографій і більше 300 публікацій. У 1994 р. як співавтору монографії «Метеори й метеорна речовина» йому присуджено премію НАНУ ім. М. П. Барабашова.

Науково-технічні досягнення вчених університету за астрономічним напрямом на чолі з Ю. І. Волощуком і Б. Л. Кащєєвим отримали високу оцінку на міжнародному і вітчизняному рівнях. У 1994 р. ці досягнення були відзначені премією ім. М. П. Барабашова Президії Академії наук України. В 1999, 2001, 2002 роках трьом малим планетам були присвоєні імена «Кащєєв», «ХТУРЕ», «Волощук». У 2004 році було присвоєно статус національного надбання України експериментальному метеорному комплексу університету на заміському полігоні в Балаклійському районі Харківської області.

70-80-ті роки позначені покращанням матеріально-технічної бази інституту, був створений другий обчислювальний центр, встановлено сім ЕОМ, до парку машин додалися «Урал-4», «Урал-2», «Луч», «Наїрі» та вісім

аналогових машин типу МН-7. У 1971 р. виш придбав машину «Урал-14Д», створив спеціалізовану лабораторію з парком клавійних обчислювальних машин на 30 робочих місць.

У 1981 році за заслуги з підготовки кваліфікованих спеціалістів і розвитку наукових досліджень ХІРЕ нагороджено орденом Трудового Червоного Прапора.

У 1982 р. ХІРЕ присвоюють ім'я видатного вченого в галузі ракетно-космічної техніки академіка Михайла Кузьмича Янгеля.

Протягом наступних десятиліть інститут став одним із провідних центрів підготовки спеціалістів у галузі електроніки та інформаційних технологій на теренах Радянського Союзу, а після здобуття Україною незалежності – і у самій Україні.

2001 року інститут отримав статус національного університету і був перейменований у Харківський національний університет радіоелектроніки (ХНУРЕ). Це підвищило його престиж та відкрило нові можливості для міжнародного співробітництва, наукових досліджень та впровадження нових навчальних програм. ХНУРЕ став місцем, де зароджувалися та розвивалися інноваційні дослідження в таких галузях, як кібербезпека, штучний інтелект, робототехніка та комп'ютерні системи.

На сьогодні університет активно співпрацює з багатьма закордонними навчальними та науковими установами, пропонуючи програми академічного обміну та міжнародні наукові проекти. Завдяки такому підходу ХНУРЕ інтегрується у світову наукову спільноту і постійно вдосконалює свої навчальні програми, враховуючи сучасні тенденції та потреби індустрії.

Таким чином, завдяки статусу національного закладу і міжнародній співпраці, ХНУРЕ забезпечує високий рівень освіти та активно інтегрується у світову наукову спільноту. На сьогодні університет є одним із центрів інноваційних досліджень і технічного прогресу в Україні.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Харківського національного університету радіоелектроніки URL: <https://nure.ua/> (дата звернення 14.11.2024).
2. Харківський національний університет радіоелектроніки / За ред. М. Ф. Бондаренка та ін. Харків: ТОВ «Видавничий центр «Логос Україна», 2010.
3. Факультет електронної техніки Харківського національного університету радіоелектроніки: історико-інформаційний довідник / За ред. Ю. М. Олександрова, В. І. Булаха, М. П. Кухтіна, В. Д. Остроухова. Харків: ХНУРЕ, 2004. 224 с.